

jezikom. (Vj. Novak). – Kad u kojoj svojoj izreci otkrijem zlu asonanciju ili opetovanje, ja sam siguran, da sam upao u nešto krivo. (M. Nehajev)

Kako se nakon takvih potvrda može reći da je *opetovati* knjiška riječ. Da je glagol *opetovati* proglašen pogrješnim, kriv je dakle Tomo Maretić. Očito je da je taj glagol bio veoma proširen u hrvatskome književnome jeziku prije 1924. godine, tad je naime izašao Maretićev Jezični savjetnik, jer gotovo sve potvrde koje sam naveo, potvrđene su prije 1924., a sigurno ih ima mnogo više. Riječ *opetovnica* kao naziv za školu bila je proširena vjerojatno u čitavoj Hrvatskoj, u Oriovcu je postojala još za moje mladosti. To je bio naziv za 5. razred pučke škole u kojem se *opetovalo*, ponavljalo gradivo iz osnovne škole pa je đak koji je išao u nju, bio *opetovničar*, a ne *opetovnik*, ponavljač jer te dvije riječi znače nešto drugo, repetent. Prema tome glagol *opetovati* nije potpuna istoznačnica glagolu ponoviti, ponavljati. Maretić je unatoč toj velikoj proširenosti osudio te riječi jer nije priznavao hrvatski književni jezik, nego je jezične osobine mjerio po tome jesu li one narodne, što je njemu značilo pučke, vukovske. On u AR za glagol *opetovati* kaže: “Ovo jamačno nikad nije bila narodna riječ, kao ni riječi od nje izvedene”, a Pavešić i suautori i Anić nekritički su prihvatili Maretićevu ocjenu. U Šonjinu Rječniku hrvatskoga jezika glagol *opetovati* nema nikakva ograničenja.

Mislim da je to što je navedeno dovoljno da pokaže kako je glagol *opetovati* i izvedenice od njega normalno izrazno sredstvo hrvatskoga književnoga jezika.

Stjepan Babić

MIJEŠALICA, ALI MJESILICA

Na jednome predavanju o jezičnoj normi u Požegi upitala me profesorica hrvatskoga jezika zašto u svim priručnicima pa i u Hrvatskome pravopisu piše *miješalica*, a njoj se čini da bi trebalo *mješalica*, kao što je *mjesilica*.

Na prvi pogled čini se da je pitanje jednostavno, ali kad se malo bolje pregledaju priručnici, vidi se da je pitanje opravdano i da je zavrijedilo da dobije javni odgovor.

Jest, gotovo u svima priručnicima nalazimo *miješalica*, ali sam ipak našao i lik *mješalica*. U Bujasovu Velikome hrvatsko-engleskome rječniku našao sam i taj drugi lik, ali je on brojkom 2 upućen na *miješalica*, a u tumačenju uputnica za brojku 2 piše: “Upućivanje na jezično (gramatički, pravopisno, izvorno itd.) pravilniji izraz.” Marević u Hrvatsko-latinskome rječniku ima oba lika, ali ih razlikuje po značenju: *miješalica* mu je stroj za miješanje, a *mješalica*: 1. žena koja miješa, 2. varjača, 3. mećajica (drvo slično varjači). Odakle je uzeo tu razliku, teško je reći, to nisam išao istraživati, ali mislim da ta razlika u jeziku ne postoji ili da ne može funkcionirati, iako se inače tom oprekom mogu razlikovati riječi kao što se i razlikuju:

djela, djelu, djelom (oblici imenice *djelo*)
dijela, dijelu, dijelom (oblici imenice *dio*)
ljevak (ljevoruk čovjek)
lijevak (naprava za lijevanje)
sjedjeti (položaj tijela)
sijedjeti (postajati sijed)
svijet (ljudi, zemlja)
svjet (savjet)
uspjevati (zapjevati)
uspijevati (postizati uspjeh).

No kad sam već pregledao priručnike, našao sam i *mjesilicu*. Taj lik imaju Anić-Silić

u Pravopisu hrvatskoga jezika. Sad je zbrka za korisnike poprilična. Kako ćemo ju razriješiti? Ne preostaje nam drugo, nego da pregledamo sustavne odnose. A kad pogledamo sustav te tvorbe, onda ćemo vidjeti da se dugouzlazni naglasak osnove u izvedenica sufiksom *-lica* od glagola IV. vrste zamjenjuje kratkouzlaznim: *bùditi* > *bùdìlica*, *bùšiti* > *bùšìlica*, *mlátiti* > *mlàtilica*, pa tako onda i *mijésiti* > *mjèsilica*, a od ostalih je kao u osnove: *dròbiti* > *dròbìlica*, *lútati* > *lútalica*, *zìjévatì* > *zìjévalica*, pa je tako i *mijésati* > *mijésalica*.

Ali kad sam već kod takvih primjera, u Marevićevu rječniku našao sam i *mijesilac* i *mijesitelj*, a *mjesilac* i *mjesitelj* nema. Budući da su na svojem abecednome mjestu, to ne će biti tiskarska pogrješka, ali valja reći da pogrješka jest. I ne gledajući kako je u drugim priručnicima, može se sa sigurnosti tvrditi da imenice na *-lac* i *-telj* imaju kratke slogove, obično kratkouzlazni naglasak, rjeđe kratkosilazni, pa stoga ne mogu imati dug slog, a onda ni dvoglasnik, pa tako treba biti i *mjesitelj* i *mjesilac*.

Stjepan Babić

OSVRTI

BILJEŠČICA O ODČESTIČNOJ TVORBI, KOLIKO JE IMA

Ponekad se veli da su čestice najneodređenija vrsta riječi. U starijim ih gramatikama nema (npr. u Maretićevoj 1899., Florschützovoj iz 1943., Brabec–Hraste–Živkovićevoj). u novijima se njima posvećuje veća ili manja pažnja, no sve se to najčešće svodi na ne više od nekoliko stranica opisa i popisa. To koliko se čestice opisuju ovisi i o kriteriju kojim se određuje što je to uopće čestica (jer ponekad se za neke priloge veli da su čestice, i obratno, tu su i poštapalice i još neke riječi). Zna se istači da čestice tvore ograničen skup riječi, kako je to npr. u Oblicima... u *Povijesnom pregledu...* (1991.; odjeljak o česticama napisao Stjepan Babić).

U *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* (21991.) Stjepan Babić dotakao se i nekih zanimljivih malih tvorbi – malih po djelovanju, po količini riječi polaznih i konačnih – od kojih je jedna tvorba riječi od čestica. I to je podosta ograničen skup riječi, jer nema svaka čestica i takvih novih izvedenica.

Imamo četiri odčestična glagola. Jedan dosta poznat takav glagol jest *opetovati*, od čestice *opet* (no neki to *opet* smatraju prilogom, pa bi onda to bio otpriložni glagol). Zatim su tu *dakati* i *dadakati*, s više ili manje pogrđnim značenjem – za upotrebu čestice *da* u nekim situacijama. No i to *da* neki smatraju prilogom. – Sličan je glagol *dalikati*, za upotrebu upitne čestice *da li*.

Sufiks *-kati* pojavljuje se u odčestičnoj tvorbi, i u svojoj je knjizi S. Babić zabilježio (t. 1749–50), uz odusključne glagole, ove koje bismo mogli vidjeti odčestičnima (ističem: ako polaznu riječ smatramo česticom): *hmkati*, *nukati*, *nutkati* (ako je od *nut*, *nuder*, no možemo to vidjeti i u vezi s *nuditi*).

Očito odčestični pridjev jest *tobožnji*, od *tobože*, no *tobože* možemo smatrati prilogom, pa onda ne bismo imali odčestičnu tvorbu.

Uz malo dobre volje mogli bismo pridjev *navodni* (*navodni počinitelj kaznenoga djela*) smatrati načinjenim od čestice *navodno*, koja dobro odgovara čestici *tobože*, no u *navodno* možemo vidjeti i prilog, pa i prilog izveden od pridjeva *navodni*.

Odčestični pridjev jest *jesni* – od potvrđne čestice *jest*: no možemo to *jest* sma-